

Nykøbing Falster 25. november 2015
 J. nr. 00.01.00G-0047/45873
 Revideret internt 21. juni 2019

Politik for anvendelse af arbejdsklausuler og uddannelses-klausuler i I/S REFA

Indledning

I lighed med at REFA ønsker at sikre ordnede forhold og en sikker og tryk arbejdsplads for vores egne ansatte, samt ønsker at medvirke til uddannelse af kommende generationer inden for vores egen virksomhed, ønsker REFA også at sådanne vilkår bliver efterlevet, når vi udbyder opgaver til udførelse via andre virksomheder.

I forbindelse med udbud af opgaver ønsker REFA derfor at gøre brug af

- Arbejdsklausuler om løn- og ansættelsesvilkår.
- Klausuler om etablering af uddannelses- og praktikpladser.
- Et krav om, at FN's Global Compact overholdes.
- Kædeansvar med henblik på at sikre, at sådanne klausuler efterleves og kan håndhæves.

Arbejdsklausuler har været obligatoriske i en lang række år inden for Statens område, mens det alene *henstilles* til kommuner at anvende sådanne klausuler. Der er dog enighed mellem KL og regeringen (2014) om, at sådanne klausuler bør anvendes og at anvendelsen søges fremmet. Beskæftigelsesministeriet udsendte 30.06.2014 et cirkulære herom med tilhørende vejledning.

Klausuler om uddannelses- og praktikpladser har været obligatoriske for kommuner siden 1/1 2014. Kravet er udmøntet i det såkaldte 'følg-eller-forklar-princip, der betyder, at enten følger man reglerne eller også skal man redegøre for, hvorfor de ikke er relevante i forbindelse med den pågældende opgave.

En praktikant defineres som en arbejdstager, med hvem leverandøren indgår eller har indgået en uddannelsesaftale i henhold til Lov om erhvervsuddannelser og hvor arbejdstageren i den forbindelse skal gennemføre en del af uddannelsen som et praktikforløb. Der kan også være tale om en person, som er omfattet af en lignende ordning i et andet EU-land.

Typisk vil man stille krav om, at en bestemt procentdel af de arbejdstimer, som er knyttet til opgaven, skal udføres af elever eller praktikanter. Praktikanter eller elever, som i forvejen er ansat hos leverandører, tæller med, såfremt de bliver beskæftiget på den udbudte opgave.

Oplæg til standarddokumenter

Oplæg til arbejdsklausul fremgår af bilag 1.

Oplæg til uddannelsesklausul findes som bilag 2.

Relevante opgaver for brug af klausuler i REFA

De vigtigste opgaver, som REFA indkøber, vurderes at bestå af:

- Indkøb af varer og tjenesteydelser, eksempelvis udførelse af kørselsopgaver eller indkøb af affaldsbeholdere.
- Større vedligeholdelsesopgaver, eksempelvis større revisioner på ovnlinjer.
- Eventuelle byggeopgaver.

a) generelle retningslinjer

REFA ønsker helt generelt, at alle udbudte opgaver, som udføres for REFA, uanset udbudsmetoden, udføres efter regulerede vilkår. Derfor vil REFA kræve, at alle leverandører skal sikre, at ansatte der arbejder hos leverandøren i Danmark, og som medvirker til at opfylde kontrakten, er sikret løn, arbejdstid og andre arbejdsvilkår, som ikke er mindre gunstige end dem, der gælder for arbejde af samme art i henhold til en kollektiv overenskomst indgået af de inden for det faglige område mest repræsentative arbejdsmarkedsparter i Danmark.

Af praktiske og administrative grunde fastsættes dog en minimumsgrænse på 500.000 kr. ex. moms pr. kontrakt (2015-værdi), før sådanne retningslinjer bliver gjort gældende, ligesom indkøb af standardvarer, der indgår i leverandørens normale produktion, ikke er omfattet.

b) arbejdsklausuler

- Arbejdsklausuler anvendes ved udbud af varer- og tjenesteydelser over EU's tærskelværdi, Tærskelværdierne er 1.541.715 kr. ex. moms for indkøb efter Udbudsdirektivet og 3.083.431 kr. ex. moms for indkøb efter Forsyningsvirksomhedsdirektivet (2015-værdier).

Ved enkelte større indkøb af standardvarer, der indgår i leverandørens normale produktion (eksempelvis PC'ere eller affaldsspande) anvendes arbejdsklausuler ikke, selv om kontraktsummen måtte være over tærskelværdien.

- Arbejdsklausuler anvendes ved bygge- og anlægsopgaver, herunder større renoveringsopgaver, hvor kontrakten omfatter
 1. Samlet kontraktsum på minimum 6 mio. kr. ex. moms, *eller*
 2. Arbejdslønnen i opgaven udgør minimum 3 mio. kr. ex. moms, *eller*
 3. Opgaven har en varighed på minimum 6 måneder.

c) Klausuler om etablering af uddannelses- og praktikpladser

- Klausuler om etablering af uddannelses- og praktikpladser anvendes i relevante tilfælde ved køb af tjenesteydelser, hvor kontrakten udføres i Danmark og

1. Kontrakten har et betydeligt driftselement, og
2. Samlet kontraktsum på minimum 6 mio. kr. ex. moms, *eller*
3. Arbejdslønnen i opgaven udgør minimum 3 mio. kr. ex. moms, *eller*
4. Opgaven har en varighed på minimum 6 måneder.

Her anvendes som nævnt 'følg-eller-forklar-princippet'.

I en række tilfælde, hvor kontrakten alene indebærer opgaver, som ikke anvender faglært arbejdskraft, og som derfor har et begrænset uddannelsespotentiale og ikke er relevante for uddannelses- og praktikaftaler efter Lov om erhvervsuddannelser, vil det som udgangspunkt ikke være relevant at stille krav om ansættelse af elever i forbindelse med udførelse af opgaven. Dette gælder formodentlig alle REFA's udbud af transportopgaver, hvor der altså ikke kræves uddannelses- eller praktikpladser.

- Klausuler om etablering af uddannelses- og praktikpladser anvendes i relevante tilfælde ved bygge- og anlægsopgaver, som udføres i Danmark, herunder større renoveringsopgaver, hvor kontrakten omfatter
 - 1) Samlet kontraktsum på minimum 6 mio. kr. ex. moms, *eller*
 - 2) Arbejdslønnen i opgaven udgør minimum 3 mio. kr. ex. moms, *eller*
 - 3) Opgaven har en varighed på minimum 6 måneder.

d) Anvendelse af FN's Global Compact

FN's Global Compact (bilag 3) omfatter rettigheder, som anses som selvfølgelige i Danmark og som normalt altid vil være overholdt i danske firmaer for arbejde udført i Danmark. Derfor begrænses kravet om brugen af disse bestemmelser til opgaver, som udbydes uden for landets grænser, herunder alle EU-udbud, eller opgaver hvor en del betydelig del af arbejdet udføres uden for landets grænser.

Fravalg af uddannelsesklausuler

Som nævnt er klausuler om uddannelses- og praktikpladser omfattet af det såkaldte følg-eller-forklar-princip. Det betyder, at såfremt man vælger ikke at bruge en sådan klausul i et udbud, som ellers kunne være relevant, så skal man forklare grunden herfor. Forklaringen skal fremgå af REFA's hjemmeside i forbindelse med offentliggørelse af udbuddet.

Udbudsprocessen

I forbindelse med offentliggørelse af udbuddet, f.eks. i en udbudsbekendtgørelse, skal man beskrive, at der stilles betingelse om klausuler for at opnå kontrakt, og kravene i klausulen skal fremgå. Også i forbindelse med begrænset udbud, hvor et antal leverandører skal prækvalificeres, skal kravet om opfyldelse af klausuler fremgå allerede i forbindelse med udbudsbekendtgørelsen. Forslag til formulering findes i bilag 4.

Eventuelle ønsker om indkøb af miljøvenlige ydelser, fair trade, særlige tilbagetagelsesordninger el. lign. beskrives i kravspecifikationen og er ikke en del af arbejdsklausulerne.

I forbindelse med evaluering af udbuddene må man derimod ikke anvende klausulerne. Opfyldelse af klausulerne skal således være et obligatorisk krav.

Når man efter udbudsprocessen skriver kontrakt med den udvalgte leverandør skal klausulernes ordlyd fremgå af kontrakten, herunder hvorledes de kontrolleres og sanktioneres, såfremt de ikke overholdes.

Proportionalitet

De klausuler, som anvendes i forbindelse med opgaver for REFA skal overholde nogle grundlæggende principper.

De må således alene vedrøre kontraktens genstand, altså den opgave som kontrakten vedrører.

Kravet i klausulen skal være rimeligt (proportionalt) i forhold til opgaven og dens størrelse. Det gælder eksempelvis antallet af uddannelsespladser som kræves, og at kravet om pladser ikke må række ud over kontraktperioden.

Kædeansvar

Såfremt der ikke indføres en eller anden form for kædeansvar vil det i praksis være umuligt at håndhæve krævede klausuler. REFA ønsker derfor at indføre kædeansvar, således at leverandøren hæfter, også økonomisk, for at alle klausuler i forbindelse med kontrakten bliver overholdt af underleverandører og alle som på den ene eller anden måde medvirker til aftalens udførelse i Danmark. Forslag til formulering findes i bilag 4.

Bilag

Bilag 1: Arbejdsklausul vedrørende sikring af arbejdstagerrettigheder i forbindelse med arbejde udført for REFA.

Bilag 2: Uddannelsesklausuler

Bilag 3: FN Global Compact

Bilag 4: Forslag til formuleringer

Bemærkning ved intern revision 21. juni 2019

I afsnittet "Relevante opgaver for brug af klausuler i REFA" (side 2), punkt b "Arbejdsklausuler":

Tærskelværdier er i 2019 ændret til 1.645.367 kr. ex. moms for indkøb efter Udbudsdirektivet og 3.298.179 kr. ex moms for indkøb efter Forsyningsvirksomhedsdirektivet.

Arbejdsklausul vedrørende sikring af arbejdstagerrettigheder i forbindelse med arbejde udført for REFA

1. Forpligtelsen

Leverandøren skal sikre, at ansatte hos leverandøren og eventuelle underleverandører, som medvirker i Danmark til at opfylde kontrakten, er sikret løn (herunder særlige ydelser), arbejdstid og andre arbejdsvilkår, som ikke er mindre gunstige end dem, der gælder for arbejde af samme art i henhold til en kollektiv overenskomst indgået af de inden for det pågældende faglige område mest repræsentative arbejdsmarkedsparter i Danmark, og som gælder på hele det danske område.

Leverandøren skal sikre, at ansatte hos leverandøren og eventuelle underleverandører orienteres om de gældende arbejdsvilkår.

1.1. Krav til medarbejderens ansættelsesforhold og identifikation

Alle medarbejdere skal senest ved arbejdets påbegyndelse have modtaget et ansættelsesbevis, samt orienteres af Leverandøren, om gældende løn (herunder særlige ydelser), arbejdstid og andre arbejdsvilkår. Leverandøren er endvidere ansvarlig for, at der kun anvendes medarbejdere med gyldig opholds- og arbejdstilladelse.

Medarbejdere skal på forlangende kunne dokumentere deres identitet ved fremvisning af billedlegitimation.

1.2 Krav til ophold på arbejdspladsen, orientering om underleverandører samt krav til skiltning

REFA skal i god tid, senest 1 uge inden opstart, skriftligt orienteres om, hvilke underleverandører Leverandøren anvender i forbindelse med opfyldelsen af kontrakten, ved angivelse af navn og CVR.nr./RUT.nr.

Leverandøren skal endvidere på bygge-, drifts-, statusmøder eller lignende oplyse REFA om, hvilke underleverandører, der befinder sig på arbejdspladsen i en forud defineret periode samt eventuelt hvilket arbejde, de udfører.

REFA kan konkret stille krav til, at Leverandøren på byggepladsen skilter med, hvilke virksomheder, der udfører arbejde på arbejdspladsen ved angivelse af navn og CVR.nr./RUT.nr. Krav om skiltning er dog altid obligatorisk for byggerier med en varighed over en måned.

Leverandøren er til enhver tid underlagt REFAs instruktioner omkring ophold på REFAs arbejdspladser. REFA forbeholder sig med dette krav retten til at kunne udstikke instruktioner omkring ophold på arbejdspladsen. Eksempler herpå kan være regler omkring uønsket ophold på arbejdspladsen, forbud mod overnatning på byggepladsen mv.

1.3. Krav om registrering af udenlandske tjenesteydere

Leverandøren er forpligtiget til at sikre, at såfremt Leverandøren eller dennes underleverandører har anmeldelsespligt til RUT-registret, overholder disse parter deres forpligtigelse, samt på eget initiativ sender en kvittering for anmeldelsen til REFA straks efter anmeldelsen.

2. Dokumentation for overholdelse af forpligtelsen

Der skelnes i nærværende arbejdsklausul mellem krav til dokumentation og krav til redegørelse.

2.1. Dokumentation

Leverandøren har bevisbyrden for at forpligtelsen jf. klausulens afsnit. 1 er overholdt, og REFA kan på forlangende kræve at se dokumentation for Leverandørens og dennes underleverandørers overholdelse heraf. REFA kan kræve dokumentation direkte fra Leverandørens eller dennes underleverandørers medarbejdere.

Relevant dokumentation skal som minimum omfatte lønsedler, E-indkomstkvittering lønregnskaber, opholds- og arbejdstilladelser og ansættelsesbeviser samt den referenceramme Leverandøren har anvendt i forbindelse med fastsættelsen af løn- og arbejdsvilkår for de ansatte. Herudover kan REFA i den konkrete sag anmode Leverandøren om at fremsende andre relevante dokumenter.

2.2. Redegørelse

Såfremt REFA har en mistanke om overtrædelse, skal Leverandøren efter påkrav, fremsende en fyldestgørende redegørelse. Parterne har endvidere pligt til egenhændigt at orientere hinanden, ved mistanke om manglende overholdelse af arbejdsklausulen.

Leverandøren skal som minimum redegøre for, under hvilke forhold og/eller metoder de tjenesteydelser og bygge- og anlægsarbejder, der indgår til opfyldelsen af Kontrakten, er fremstillet. REFA kan i den konkrete sag anmode Leverandøren om at uddybe andre relevante forhold.

2.3. Frister

Dokumentationen skal være REFA i hænde senest 5 arbejdsdage efter REFAs påkrav er afsendt. Redegørelsen skal være REFA i hænde senest 10 arbejdsdage efter REFAs påkrav er afsendt medmindre andet konkret aftales. Fristerne kan dog maksimalt forlænges til 10 arbejdsdage for dokumentation og 20 arbejdsdage for redegørelsen.

2.4 Videregivelse af dokumentation

REFA kan efter en konkret vurdering videregive informationer, som tjener som dokumentation for overholdelse af kravene i Arbejdsklausulen, jf. afsnit 2.1 til SKAT eller Arbejdstilsynet, såfremt videregivelsen vurderes at være af væsentlig betydning for myndighedernes virksomhed.

REFA kan efter en konkret vurdering videregive informationer, som tjener som dokumentation for overholdelse af kravene i Arbejdsklausulen, jf. afsnit 2.1 til politiet, såfremt der er mistanke om et begået strafbart forhold.

3. Sanktion for manglende overholdelse af forpligtelsen

Leverandørens eller dennes underleverandørers væsentlige overtrædelser af Arbejdsklausulen vil altid berettige REFA til at ophæve kontrakten helt eller delvist.

Ifalder Leverandøren nedenstående sanktioner eller andre misligholdelsesbeføjelser, fritages denne ikke for pligten til at opfylde kontrakten.

3.1. Sanktioner ved Leverandørens overtrædelse til klausulens afsnit 1

REFA er berettiget til at tilbageholde vederlag med henblik på at tilgodese berettigede krav fra Leverandørens eller underleverandørers ansatte. Med berettiget krav menes lønmodtagerkrav op til niveauet i arbejdsklausulen.

Såfremt betingelsen for at tilbageholde vederlag er opfyldt, og det tilbageholdte vederlag som følge af manglende dokumentation ikke kan udbetales til de pågældende medarbejdere, tilfalder det tilbageholdte vederlag REFA.

Leverandøren ifalder bod ved overtrædelse af klausulens afsnit 1. Bodden pr. arbejdsdag er 2 promille af kontraktsummen, indtil overtrædelsen er bragt til ophør og udregnes pr. påbegyndt arbejdsdag, hvor overtrædelsen forekommer. Beløbet kan modregnes i Leverandørens vederlag.

3.2. Sanktioner ved Leverandørens overtrædelse af klausulens afsnit 2

Leverandøren ifalder bod ved overtrædelse af klausulens afsnit 2. Bodden pr. arbejdsdag er 2 promille af kontraktsummen, indtil overtrædelsen er bragt til ophør og udregnes pr. påbegyndt arbejdsdag, hvor overtrædelsen forekommer. Beløbet kan modregnes i Leverandørens vederlag.

4. Besøg på arbejdspladsen

REFA eller en tredjepart vil i kontraktens løbetid løbende kunne foretage uanmeldte besøg på arbejdspladsen for at sikre overholdelse af Arbejdsklausulen.

5. REFAs aftalestyringssystem

Leverandøren skal ved kontraktindgåelse indberette basisoplysninger på sig selv og sine Underleverandører i REFA til en hver tid anvendte Aftalestyringssystem, hvor relevante oplysninger om REFAs kontrakter forefindes.

Klausul vedrørende etablering af uddannelsespladser i forbindelse med arbejde udført for REFA

1. Forpligtelsen

Entreprenøren skal sikre, at mindst 5 % af de faglærte årsværk, der anvendes i Danmark til at opfylde denne kontrakt, besættes med en eller flere praktikanter ansat efter Lov om erhvervsuddannelser. Dette kan både være hos Entreprenøren selv og hos eventuelle underentreprenører. Entreprenøren kan vælge at beskæftige en eller flere praktikanter i en kortere periode, forudsat at det samlede antal arbejdstimer, som udføres af praktikanter, svarer til ovennævnte antal årsværk praktikanter i kontraktens løbetid.

Entreprenøren kan opfylde sin forpligtelse til at foretage ansættelser af personer i praktikstillinger ved at overføre personer, som ved kontraktens indgåelse i forvejen er ansat hos Entreprenøren, til den udbudte kontrakt og i det krævede antal timer.

Såfremt aftalens omfang nedsættes i væsentligt omfang efter kontraktens indgåelse, kan Entreprenøren kræve det krævede antal årsværk praktikanter reguleret tilsvarende.

2. Beregning af antal praktikpladser

Antallet af praktikpladser beregnes ud fra den lønsum, som i kontrakten anvendes på faglært arbejdskraft til arbejde udført i Danmark.

I beregningsformlen sættes lønnen med omkostninger for 1 faglært medarbejder til 450.000 kr. om året.

1 arbejdsår = 1924 timer.

Beregningen er herefter:

$(\text{Lønsum faglært arbejde}/450.000) * 0,05 * 1924 = \text{antal praktikanttimer til opgaven}$

3. Målgruppe

En praktikant er en arbejdstager, med hvem Entreprenøren indgår eller har indgået en uddannelsesaftale i henhold til Lov om erhvervsuddannelser. Hvis Entreprenøren ikke kan godkendes som praktikvirksomhed på grund af forhold, der ikke kan afhjælpes uden væsentlig ulempe for Entreprenøren, kan Entreprenøren efter samtykke fra REFA opfylde kravet ved på anden vis at medvirke til uddannelse eller opkvalificering af arbejdstagere. Entreprenøren kan vælge at besætte ledige stillinger med personer fra andre EU-lande, som tilhører en persongruppe, der svarer til de ovennævnte.

Såfremt Entreprenøren ikke kan finde personer til praktikstillinger, skal Entreprenøren rette henvendelse til Jobcentret i den kommune, hvori opgaven udføres, og anmode om at få forslag til sådanne personer. Såfremt Entreprenøren ikke ansætter en af kommunen foreslået person, skal Entreprenøren give meddelelse om dette til REFA. Denne oplysning skal indeholde en begrundelse. Hvis REFA eller kommunens Jobcenter ikke kan foreslå personer i praktikstillinger, er Entreprenøren berettiget til at besætte stillingen på normale vilkår, selv om forpligtigelserne til at ansætte personer i praktikstillinger dermed ikke overholdes.

4. Dokumentation

Entreprenøren skal på REFA's anmodning dokumentere, at kravet om ansættelse af personer i praktikstillinger opfyldes. Hvis der opstår uenighed om, hvorvidt Entreprenørens manglende ansættelse af personer i praktikstillinger er berettiget, kan REFA forlange en uddybende redegørelse fra Entreprenøren.

5. Sanktion

Hvis Entreprenøren ikke kan dokumentere, at kravet er opfyldt, pålægges Entreprenøren en bod svarende til kr. 100.000 pr. manglende årsværk. Bodden betales efter påkrav fra REFA.

Bemærk: Uddannelsesklausulen frafaldes, såfremt at vindende entreprenør ved kontraktstart kan dokumentere, at entreprenøren allerede har ansat 10 % erhvervsuddannelsespraktikanter set i forhold til det samlede antal årsværk beskæftiget ved entreprenøren inden for den faggruppe, som uddannelsesklausulen vedrører.

Såfremt vindende entreprenør skal foretage nyansættelser som følge af den opgave, der ervundet, skal 10 %-kravet vurderes på baggrund af virksomhedens samlede antal årsværk efter nyansættelserne inden for den faggruppe, som uddannelsesklausulen vedrører.

Bilag 3

FN's Global Compact

Global Compact er et FN initiativ, som har til formål at fremme virksomheders samfundsmæssige engagement og ansvarlighed. De ti principper i Global Compact fremhæver på en enkel måde de vigtigste aspekter af menneskerettigheder, arbejdstagerrettigheder, miljø og anti-korruption. Den er en universel og enkel referenceramme, samtidig med at den er fleksibel og lægger vægt på processen og løbende forbedringer.

FN opfordrer virksomheder og organisationer til at tilslutte sig de ti principper, gøre dem til en integreret del af virksomhedernes strategier og operationer og årligt rapportere om, hvordan de arbejder efter principperne.

De ti principper:

Menneskerettigheder:

1. Virksomheder bør støtte og respektere beskyttelsen af internationalt erklærede menneskerettigheder, og
2. sikre sig, at de ikke medvirker til krænkelse af menneskerettighederne.

Arbejdstagerrettigheder:

3. Virksomheder bør opretholde organisationsfrihed og effektivt anerkende retten til kollektiv forhandling,
4. støtte udryddelse af alle former for tvangsarbejde,
5. støtte effektiv afskaffelse af børnearbejde, og
6. eliminere diskrimination i arbejds- og ansættelsesforhold.

Miljø:

7. Virksomheder bør støtte en forsigtighedstilgang til miljømæssige udfordringer,
8. tage initiativer til at fremme en større miljømæssig ansvarlighed, og
9. tilskynde udvikling og spredning af miljøvenlige teknologier.

Anti-korruption:

10. Virksomheder bør modarbejde alle former for korruption, herunder afpresning og bestikkelse.

Forslag til formuleringer

Formulering om arbejdsklausuler i udbudsbekendtgørelsen

Det vil være et kontraktmæssigt krav, at leverandøren sikrer ansatte hos leverandøren selv samt hos eventuelle underleverandører, som medvirker i Danmark til at opfylde kontrakten, løn (herunder særlige ydelser), arbejdstid og andre arbejdsvilkår, som ikke er mindre gunstige end dem, der gælder for arbejde af samme art i henhold til en kollektiv overenskomst indgået af de inden for det pågældende faglige område mest repræsentative arbejdsmarkedsparter i Danmark, og som gælder på hele det danske område.

Leverandøren skal i forbindelse med tilbudsafgivelsen redegøre for, hvorledes leverandøren vil overholde arbejdsklausulen.

Formulering om kædeansvar i kontrakten

Leverandøren har samme ansvar efter denne kontrakt, uanset kontraktydelsen om ydes af Leverandøren selv eller af en underleverandør. Leverandøren indestår over for REFA for, at underleverandøren lever op til alle krav i nærværende kontrakt vedrørende arbejde i Danmark til opfyldelse af kontrakten.

Leverandøren skal herunder sikre, at eventuelle underleverandører og deres eventuelle underleverandører opfylder arbejdsklausuler eller klausuler om praktik- og uddannelsespladser i denne kontrakt ved udførelse af kontraktgenstanden. Såfremt der i tilknytning til en kontraktbestemmelse i denne kontrakt påhviler Leverandøren en forpligtelse til at dokumentere eller redegøre for, at et givent krav er opfyldt, omfatter denne forpligtelse også Leverandørens dokumentation af og redegørelse for underleverandørens forhold.

Opfylder underleverandøren og dennes eventuelle underleverandører ikke nærværende kontrakt, kan REFA sanktionere den manglende opfyldelse over for Leverandøren, som var det Leverandøren selv, der var i misligholdelse.